

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA MNEMONIKA TEXNOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.

Inadullayeva Sevara Qahramonovna
TerDPI Maktabgacha ta'limda
tarbiyani tashkil etish kafedrasini
o'qituvchisi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning tafakkurini rivojlantirishda mnemonika texnologiyasidan foydalanishning ahamiyati, bu jarayonning ta'lim tizimiga ta'siri yutuq, kamchiliklari haqida yoritib o'tilgan.

Kalit so'zlar: mnemonika, tafakkur, interfaol metodlar, kognitiv qobiliyat, xotira, diqqat, qiyosiy tafakkur.

Аннотация: В данной статье освещается значение использования технологии мнемоники в развитии мышления дошкольников, влияние этого процесса на систему образования достижения, недостатки.

IMPROVING THE TECHNOLOGY OF MNEMONICS IN THE DEVELOPMENT OF THINKING OF PRESCHOOL CHILDREN.

Inadullayeva Sevara Qahramonovna
TerDPI is a teacher of the Department
of Organization of education in preschool education.

Ключевые слова: мнемоника, мышление, интерактивные методы, познавательные способности, память, внимание, сравнительное мышление.

Annotation: this article highlights the importance of using mnemonics technology in the development of the thinking of preschool children, the impact of this process on the educational system on achievements, disadvantages.

Keywords: mnemonics, thinking, interactive methods, cognitive ability, memory, attention, comparative thinking.

Prezidentimiz SH.M.Mirziyoyev o'z nutqida "Hayotimizda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan ta'lim-tarbiya tizimi haqida gapirganda, Abdulla Avloniy bobomizning dono fikrlarini takror va takror aytishga to'g'ri keladi: ta'lim-tarbiya – biz uchun hayot-mamot masalasidir. Qaysi sohani olmaylik, biz zamonaviy yetuk kadrlarni tarbiyalamasdan turib biron-bir o'zgarishga, farovon hayotga erisha olmaymiz. Bunday kadrlarni, millatning sog'lom genofondini tayyorlash, avvalo, maktabgacha ta'lim tizimidan boshlanadi" – deya ta'kidladilar.

Prezidentimizning 2018-yil 30-sentabrdagi “Maktabgacha ta’lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida” gi PQ-3955-son qarorida ham maktabgacha ta’lim tizimiga yanada alohida e’tibor qaratish lozimligi ko’zlangan. Maktabgacha yoshdagi bolalar tafakkurini rivojlantirishda mnemonika texnologiyasidan foydalanish bolalarning kognitiv qobiliyatlarini oshirish va ularning xotira, diqqat va ijodiy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi. Mnemonika, ya’ni axborotni eslab qolish uchun turli xil tasvirlar, assotsiatsiyalar va xotira texnikalaridan foydalanish, maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ayniqsa samarali bo’lib, ularning dastlabki ta’lim jarayonlarida mustahkam poydevor yaratishga yordam beradi.

Mnemonika texnologiyasi orqali bolalar murakkab axborotni oddiy, qiziqarli va esda qolarli shakllarga aylantiradilar. Bu esa ularning yangi bilimlarni tezroq o’zlashtirishlariga, qiyosiy va analogik fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga imkon beradi. Shuningdek, mnemonik usullar bolalarning tasavvurini kengaytirib, ijodiy tafakkur va yangilikka bo’lgan qiziqishni oshiradi. Masalan, bolalarga raqamlar yoki harflarni eslab qolishda ularni turli ranglar, hayvonlar yoki boshqa o’xshash obrazlar bilan bog’lash orqali ta’lim berish mumkin. Bu metod nafaqat axborotni samarali eslab qolishga yordam beradi, balki bolaning umumiy tafakkurini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida mnemonika texnologiyasidan foydalanish bolalarni faoliyat jarayonlariga yanada faolroq jalb etadi va ularda o’rganishga bo’lgan qiziqishni oshiradi. Bu metodning qo’llanilishi natijasida bolalarda eslab qolish, tushunish va axborotni tizimlashtirish qobiliyatlari kuchayadi, bu esa ularning keyingi ta’lim bosqichlariga tayyorgarligini yaxshilaydi.

Mnemonika texnologiyasini maktabgacha yoshdagi bolalarning tafakkurini rivojlantirishda qo’llashning yana bir muhim jihati shundaki, bu usul bolalarning logik tafakkurini, nutq madaniyatini va keng qamrovli tasavvurni rivojlantirishga katta hissa qo’shadi. Xususan, mnemonika vositalari orqali o’qitish jarayonida bolalar ma’lum bir ob’ektni boshqa bir ob’ekt bilan bog’lash, mazmunli hikoyalar tuzish, va xotira texnikalari yordamida murakkab axborotni yaxshiroq anglashni o’rganadilar. Misol uchun, raqamlar ketma-ketligini eslab qolish uchun o’qituvchi har bir raqamni qiziqarli bir obraz yoki vaziyat bilan bog’lab taqdim etishi mumkin. Bolalar raqamlarni shunchaki yodlash o’rniga, ularni bir-biriga bog’liq hikoya sifatida ko’radi, bu esa eslab qolishni osonlashtiradi va shu bilan birga bolalarning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Shuningdek, mnemonika texnologiyasidan foydalanish bolalarning axborotni kodlash va dekodlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Masalan, ranglar, tovushlar, va shakllarni ma’lum bir axborot bilan bog’lab, bolalar nafaqat eslab qolish jarayonini osonlashtiradi, balki o’zlarining individual o’quv

usullarini ham shakllantiradilar. Bu bolalarda o'qishga bo'lgan motivatsiyani oshiradi, ularni mustaqil o'rganish va kashf qilishga rag'batlantiradi. Mnemonika texnologiyasi orqali bolalarda rivojlantiriladigan yana bir muhim jihat - bu qiyosiy tafakkurdir. Bolalar turli obrazlar, ranglar yoki tovushlarni bir-biriga qiyoslash orqali ularning o'xshashlik va farqliligini tushunishga o'rganadilar. Bu qiyosiy fikrlash qobiliyati, o'z navbatida, bolalarning analitik tafakkurini rivojlantiradi, ularni muammolarni hal qilishga tayyorlaydi.

Mnemonika texnologiyasidan maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitishda foydalanish, ularning kognitiv qobiliyatlarini oshirish bilan birga, kelajakda ularning muvaffaqiyatli o'qishini ta'minlaydigan muhim qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Bu usullar bolalarning intellektual salohiyatini ochib beradi va ularni ijtimoiy va madaniy jihatdan rivojlangan shaxslar sifatida shakllantiradi. Mnemonika texnologiyasi ta'lim jarayoniga joriy etilsa, bu nafaqat o'qitish samaradorligini oshiradi, balki bolalar uchun o'qish jarayonini yanada qiziqarli va mazmunli qiladi. Mnemonika texnologiyasining ta'lim jarayoniga qo'llanilishi bolalarning intellektual rivojlanishida muhim rol o'ynashi bilan birga, ularning ijtimoiy va hissiy jihatdan rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ta'limning ushbu shakli nafaqat ularning bilimlarini mustahkamlashga, balki ularning hayotga bo'lgan umumiy munosabatini shakllantirishga yordam beradi. Mnemonik usullar bolalarda o'z-o'zini boshqarish, diqqatni jamlash, va o'z his-tuyg'ularini anglash kabi ko'nikmalarni ham rivojlantiradi. Masalan, bolalar murakkab axborotni eslab qolish yoki tushunishda muvaffaqiyatga erishganda, bu ularda o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi, o'z-o'zini baholash qobiliyatini kuchaytiradi. Bu esa ularning ijtimoiy muhitda o'zini erkin his qilishlariga va o'z his-tuyg'ularini to'g'ri ifoda eta olishlariga yordam beradi.

Bundan tashqari, mnemonika texnologiyasi yordamida ta'lim berish bolalarning ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantiradi. Mnemonik texnikalar ko'pincha tasvirlar, hikoyalar, va assotsiatsiyalar bilan bog'liq bo'lib, bu bolalarning tasavvurini kengaytiradi va ularni yangi fikrlarni kashf etishga undaydi. Masalan, bolalar biron bir hikoyani yaratishda yoki obrazlarni bog'lashda o'zlarining ijodiy qobiliyatlarini ishga soladilar, bu esa ularning ijodiy tafakkurini chuqurlashtiradi va kelajakda yaratish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Mnemonik usullarni qo'llash bolalarning til qobiliyatlarini rivojlantirishga ham katta yordam beradi. Tasvirlar, tovushlar va boshqa mnemonik vositalar yordamida bolalar yangi so'zlar va tushunchalarni o'zlashtiradilar, bu esa ularning lug'at boyligini oshiradi va nutqini ravon qilishga yordam beradi. Misol uchun, bolalar biror bir rangni eslab qolishda uning nomini, tasvirini va u bilan bog'liq boshqa xotiralarni bir vaqtning o'zida eslab qolishadi. Bu

metod ularning til o'rganish qobiliyatlarini tezlashtiradi va kelajakda murakkab matnlarni tushunish va tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Mnemonika texnologiyasini ta'lim jarayoniga kiritish, shuningdek, bolalarda o'rganishga bo'lgan qiziqishni va bilim olishga intilishni oshiradi. Ta'limning bunday qiziqarli va samarali shakli, bolalarni bilim olish jarayonida faol ishtirok etishga undaydi, bu esa ularning motivatsiyasini kuchaytiradi. Bolalar o'z bilimlarini mustaqil ravishda kengaytirishga va turli mavzularni o'rganishga harakat qiladilar, bu esa ularning o'z-o'zini rivojlantirish qobiliyatlarini shakllantiradi. Shu tariqa, mnemonika texnologiyasi maktabgacha yoshdagi bolalar ta'limida samarali o'qitish usuli bo'lib, ularning intellektual, ijtimoiy, hissiy va til qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Bu usul orqali bolalarning keng qamrovli va muvozanatli rivojlanishiga erishish mumkin, bu esa ularni kelajakda muvaffaqiyatli shaxslar sifatida shakllanishiga zamin yaratadi. Mnemonika texnologiyasining o'quv jarayoniga qo'shilishi bolalarni bilimga qiziqtirish bilan birga, ularning kundalik hayotdagi muammolarni hal qilish qobiliyatlarini ham rivojlantiradi, bu esa ularni hayotda mustahkam poydevor yaratishga yordam beradi. Mnemonika texnologiyasidan foydalanishning yana bir muhim jihati shundaki, bu usul bolalarning o'quv jarayonida o'z-o'zini boshqarish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Ta'lim jarayonida bolalar mnemonik usullarni qo'llagan holda ma'lum axborotni mustaqil ravishda qayta ishlash, eslab qolish va foydalanishga o'rganadilar. Bu ularning mustaqil fikrlash va o'z bilimlarini mustahkamlash qobiliyatlarini oshiradi. Bolalar o'z o'qish jarayonlarini tartibga solish, ma'lumotlarni tizimlashtirish va ularni kerakli vaqtda qayta chaqira olish qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

Shuningdek, mnemonika texnologiyasini ta'lim jarayoniga joriy etish bolalarda ijtimoiy o'zaro ta'sirlarni yaxshilaydi. Mnemonik texnikalar ko'pincha jamoaviy o'yinlar, guruhli mashg'ulotlar yoki boshqa interaktiv faoliyatlar orqali o'rgatiladi. Bu usullar bolalarni birgalikda ishlash, hamkorlikda o'rganish va bir-birini qo'llab-quvvatlash kabi ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Guruhli faoliyatlar bolalarning boshqalar bilan muloqot qilish qobiliyatini oshiradi, ularni o'z fikrlarini ifoda etishga va boshqalar fikrini tinglashga o'rgatadi. Bu esa ularning ijtimoiy moslashuvchanligini oshiradi va ularni kelajakda jamoa ichida muvaffaqiyatli shaxslar bo'lib yetishishiga yordam beradi. Mnemonika texnologiyasi, shuningdek, bolalarning o'qish jarayonida qiziqarli va ijodiy yondashuvlarni rivojlantirish imkonini beradi. Masalan, bolalar yangi mavzularni o'zlashtirishda turli ranglar, tovushlar yoki tasvirlardan foydalanish orqali o'qish jarayonini qiziqarliroq qiladi. Bu nafaqat ularning o'qish motivatsiyasini oshiradi, balki o'rganish jarayonini ijodiy yondashuv orqali yanada boyitadi. Bolalar mnemonik usullarni o'z hayotiy

tajribalari bilan bog‘lash orqali yangi bilimlarni qabul qilish va tahlil qilish jarayonini tezlashtiradi. Bundan tashqari, mnemonika texnologiyasi yordamida o‘qitish, bolalarning xotira qobiliyatlarini mustahkamlash bilan birga, ularning mantiqiy va analitik tafakkurini rivojlantiradi.

Mnemonik usullar axborotni tartibga solish va tuzilmalash orqali bolalarda sabab-oqibat bog‘liqliklarini anglash, xulosalar chiqarish va qaror qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu usul orqali bolalar nafaqat eslab qolishni, balki o‘rganilgan bilimlarni qo‘llash va amalda sinashni ham o‘rganadilar. Oxir-oqibat, mnemonika texnologiyasidan foydalanish bolalarning ta‘lim jarayonida ularga foydali bo‘lgan ko‘plab intellektual va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu usul bolalar uchun o‘qish jarayonini nafaqat samarali, balki qiziqarli va ijodiy qilish orqali ularning keng qamrovli rivojlanishiga yordam beradi. Mnemonik usullarni qo‘llash, bolalarni mustaqil fikrlashga, ijodkorlikka va o‘z-o‘zini boshqarishga o‘rgatadi, bu esa ularning kelajakda muvaffaqiyatli shaxslar bo‘lib yetishishiga zamin yaratadi. Mnemonika texnologiyasining ta‘lim jarayoniga kiritilishi bolalarning fikrlash va xotira qobiliyatlarini rivojlantirish bilan birga, ularning turli jihatlaridagi bilim va ko‘nikmalarni chuqurlashtirishga yordam beradi. Bu jarayon bolalarning ma'lumotlarni qayta ishlash, ularni tizimlashtirish va kontekstual ma'noda tushunish qobiliyatlarini oshiradi. Shu bilan birga, mnemonik usullar orqali ta'lim bolalarda kreativ tafakkur va yangi g‘oyalarni yaratish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati.

1. Qahramonovna I. S. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA BOLALAR TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA MNEMONIKADAN FOYDALANISH //Scientific Impulse. – 2024. – T. 2. – №. 21. – C. 168-172.
2. Inadullayeva S. Q. TALABALARNING IJODIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH USULLARI VA TEXNOLOGIYALARI //Analysis of world scientific views International Scientific Journal. – 2023. – T. 1. – №. 6. – C. 51-55.
3. Inadullayeva S. Q. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TURLI YOSHDAGI BOLALARNING IJODIY QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH //Analysis of world scientific views International Scientific Journal. – 2023. – T. 1. – №. 6. – C. 43-47.
4. Inadullayeva S. Q. MONOTIP TEXNIKASI YORDAMIDA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IJODIY QOBILIYATLARNI

RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI //Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 4. – C. 437-439.

5. Suvanova S. B. Q. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA BOLALARNI HARAKATLI O'YINLAR VOSITASIDA JISMONIY VA AQLIY RIVOJLANTIRISH YO'LLARIDAN FOYDALANISH TEXNOLOGIYALARI //Analysis of world scientific views International Scientific Journal. – 2023. – T. 1. – №. 6. – C. 35-39.

6. Suvanova S. B. THE IMPORTANCE OF THE GAME IN THE CREATIVE DEVELOPMENT OF CHILDREN OF PRESCHOOL AGE //Oriental Journal of Education. – 2023. – T. 3. – №. 03. – C. 1-5.